

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zemědělství, venkovské oblasti a udržitelný rozvoj v zemích Východního partnerství

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2016/C 013/20)

Zpravodajka: Diljana SLAVOVA

Na 504. plenárním zasedání ve dnech 21. a 22. ledna 2015 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Zemědělství, venkovské oblasti a udržitelný rozvoj v zemích Východního partnerství

(stanovisko z vlastní iniciativy).

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 16. července 2015.

Na 510. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 16. a 17. září 2015 (jednání dne 16. září 2015), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 217 hlasy pro, 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1. EU by si měla budovat pevné partnerství se svými sousedy. Musíme zintenzívnit procesy spolupráce a přidružení se zeměmi v našem sousedství, aby se dále posílily naše hospodářské a politické vazby⁽¹⁾. Události v zemích ve východní Evropě a v oblasti jižního Kavkazu mají dopad na EU. S tím, jak se EU rozšířila, se tyto země dostaly do bližšího sousedství a jejich bezpečnost, stabilita a prosperita ovlivňuje bezpečnost, stabilitu a prosperitu EU. Těsnější spolupráce mezi EU a východoevropskými partnery – Arménií, Ázerbájdžánem, Běloruskem, Gruzii, Moldavskem a Ukrajinou (a spolupráce mezi nimi navzájem) – má prvořadý význam pro vnější vztahy EU.

1.2. EU je odhodlána podporovat růst a stabilitu v zemích Východního partnerství, přičemž si je vědoma důležitosti zemědělství a dodavatelských a odběratelských odvětví pro zachování venkovských oblastí a pro jejich socioekonomický rozvoj.

1.3. Pro šest zemí Východního partnerství zůstává hlavní prioritou jejich hospodářský rozvoj díky pohybu kapitálu, zboží, osob a *know-how*. Toho lze dosáhnout pouze v bezpečných podmínkách, které jsou základním předpokladem pro udržitelný rozvoj, a potíráním velmi rozšířené korupce.

1.4. EHSV podporuje diverzifikaci venkovských oblastí v zemích Východního partnerství, jež by mohla přinést další zdroj příjmů díky alternativním činnostem a možnost zvýšení zaměstnanosti.

1.5. EHSV podporuje Evropskou komisi v jejím úsilí navázat se všemi partnerskými zeměmi trvalý dialog o zemědělství a rozvoji venkova a je připraven podílet se na provádění politik a souvisejících reforem ve všech zemích, které chtějí ze zemědělství a rozvoje venkova učinit jednu z ústředních oblastí své spolupráce s EU. Většina investic EU by měla směřovat do zemí, jež zemědělství a rozvoji venkova připisují prvořadý význam.

⁽¹⁾ Společný konzultační dokument Na cestě k nové evropské politice sousedství, 4. března 2015.

1.6. EHSV požaduje, aby EU zemím Východního partnerství pomáhala s přípravou dlouhodobých strategií v oblasti zemědělství a rozvoje venkova ve spolupráci se všemi relevantními zainteresovanými stranami a při budování nezbytné institucionální kapacity na celostátní a místní úrovni.

1.7. EHSV žádá, aby byl striktně uplatňován důkladný monitorovací systém v návaznosti na čerpání prostředků, jež EU přidělila zemím Východního partnerství.

1.8. EHSV vyzývá ke strategické modernizaci zemědělství v zemích Východního partnerství, která povede k navýšení udržitelné domácí produkce bezpečných potravin. EHSV se domnívá, že by EU měla zemím Východního partnerství i nadále výrazně pomáhat při zvyšování sanitárních a fytosanitárních norem jejich produktů a koncipování vlastních programů rozvoje venkova. Doufá, že bude řádně provedena prohloubená a komplexní dohoda o volném obchodu a že v tomto ohledu bude rovněž účinná.

1.9. EHSV přikládá mimořádný význam Evropskému programu sousedství pro zemědělství a rozvoj venkova (ENPARD), který byl spuštěn na podporu tohoto odvětví, a doufá, že tento program spolu s probíhajícími či plánovanými programy v jiných zemích přinese udržitelný pokrok v zemědělství a zlepšení životních podmínek ve venkovských oblastech celého regionu Východního partnerství.

1.10. EHSV jednoznačně prohlašuje, že je ochoten sdílet zkušenosti EU a její *know-how* v kontextu pevného partnerství na podporu rozvoje venkova a udržitelného rozvoje zemědělského potenciálu těchto regionů v rámci programu ENPARD. Přispěje to nejen ke vzniku většího počtu pracovních míst, ale také ke zkvalitnění života lidí ve venkovských oblastech. Kromě toho představuje podpora zemědělství a rozvoje venkova důležitou součást úsilí EU o dosažení inkluzivního růstu v sousedních zemích.

1.11. EHSV požaduje, aby byly při reformování zemědělství a venkovských oblastí v kandidátských zemích zohledněny zkušenosti EU, jakož i rozmanité zkušenosti a snahy partnerských zemí. EHSV vyzývá k tomu, aby byl položen zvláštní důraz na účast občanské společnosti a zapojení zainteresovaných stran z tohoto odvětví.

1.12. EHSV tímto stanoviskem rovněž jednoznačně vyjadřuje své přání, aby byla občanská společnost mnohem rozsáhleji zastoupena v platformě 2 (hospodářská integrace a konvergence s politikami EU), v jejím panelu pro zemědělství a rozvoj venkova, v panelu pro životní prostředí a změnu klimatu, co se týče podpory zelených technologií, ekologických inovací a biologické rozmanitosti, v obchodním panelu pro sanitární a fytosanitární opatření a v panelu pro malé a střední podniky, kde jsou odborné znalosti a dovednosti Výboru cenným přínosem.

1.13. Podpora zemědělství by se mohla stát základním kamenem hospodářských reforem v zemích Východního partnerství, na nichž by mohly stavět intenzivnější hospodářské a obchodní vztahy s EU. Znamenalo by to také spolehlivou ochranu před narušením obchodu s jinými partnery.

2. Souvislosti

2.1. Východní partnerství tvoří šest zemí ze dvou zeměpisných oblastí: jižní Kavkaz, kam patří Gruzie, Arménie a Ázerbájdžán na hranicích mezi východní Evropou a jihozápadní Asií mezi Černým a Kaspickým mořem a Moldavsko, Ukrajina a Bělorusko. Situace v zemích Východního partnerství je poměrně dynamická. Dvě z těchto zemí – Bělorusko a Arménie⁽²⁾ – jsou již členem Eurasijské hospodářské unie. Pokračuje krize na Ukrajině, přičemž se neustále zhoršuje fungování státních institucí a dodržování zásad právního státu, což má zjevně za následek rozsáhlé zabírání půdy⁽³⁾. I nadále dochází ke střetům na hranicích mezi Arménií a Ázerbájdžánem, jež ovlivňují vývoj v tomto regionu.

⁽²⁾ Dne 29. května 2014 podepsali prezidenti Kazachstánu, Běloruska a Ruska smlouvu o Eurasijské hospodářské unii. Smlouva o přistoupení Arménie byla podepsána dne 9. října 2014 a vstoupila v platnost dne 2. ledna 2015.

⁽³⁾ http://www.bundestag.de/presse/hib/2015_01/-/357564

2.2. Výbor vypracoval k otázkám týkajícím se Východního partnerství řadu stanovisek⁽⁴⁾, nikdy se však nezabýval problematikou venkovských oblastí, zemědělství a udržitelného rozvoje v těchto zemích. Toto stanovisko se tudíž zaměřuje na možnosti lepšího rozvoje venkovských oblastí a dosažení udržitelnosti v zemích Východního partnerství.

2.3. EU je si vědoma významu zemědělství, venkovských oblastí a udržitelného rozvoje v zemích Východního partnerství a program ENPARD byl zahájen proto, aby toto odvětví podpořil.

2.4. Nejdůležitějším nástrojem mnohostranné úrovně Východního partnerství jsou platformy. Platforma 2 se věnuje hospodářské integraci mezi partnerskými zeměmi a EU a konvergenci s politikami EU, čímž přispívá k uskutečňování cílů Východního partnerství. Cílem platformy 2 a jejích různých panelů a okruhů činnosti je přispět k inteligentnímu, udržitelnému a inkluzivnímu rozvoji tržního hospodářství v partnerských zemích.

2.5. S ohledem na význam zemědělství a venkovských oblastí pro další udržitelný a inkluzivní rozvoj zemí Východního partnerství byl koncem roku 2012 zřízen panel pro zemědělství a rozvoj venkova, který je provázán s programem ENPARD.

2.6. Panel pro životní prostředí a změnu klimatu se zaměřuje na spolupráci ohledně uplatňování dohod o přidružení a postupného sblížení s *acquis* EU v oblasti životního prostředí a změny klimatu. Patří sem podpora sladění s normami EU, výměna informací a osvědčených postupů, budování administrativní kapacity a podpora rozvoje občanské společnosti. Diskuse a činnost se mimo jiné soustřeďuje na témata snižování množství odpadu a recyklace, znečištění ovzduší, biologické rozmanitosti a vodního hospodářství. Tento panel se rovněž snaží rozvíjet regionální dialog o politikách v oblasti změny klimatu s cílem zvýšit viditelnost a schopnost partnerských zemí jednat a s cílem spolupracovat s členskými státy EU při celosvětových jednáních o klimatu.

2.7. Východní partnerství učinilo v roce 2014 značný pokrok. Nové dohody o přidružení, jež byly podepsány s Gruzíí, Moldavskem a Ukrajinou, jsou již provizorně uplatňovány. V případě Gruzie a Moldavska již byla v rámci tohoto provizorního uplatňování zřízena prohloubená a komplexní zóna volného obchodu (DCFTA), zatímco v případě Ukrajiny byla tato část dohody odložena na konec roku 2015. Dohody o přidružení a prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu zahrnují ambiciózní programy politických, hospodářských a sociálních reforem, jež mají země Východního partnerství přiblížit k EU.

3. Obecné připomínky

3.1. Zemědělství a rozvoj venkova se v jednotlivých zemích Východního partnerství liší svým charakterem, složením a relativní velikostí, což vše vychází z příslušných tradic, kultury a organizačních metod. Klima, přírodní zdroje a poloha stanoví přírodní omezení.

3.2. Zemědělství je důležitým odvětvím v hospodářské struktuře všech zemí Východního partnerství. Zaměstnává značnou část jejich obyvatelstva a po desetiletích obtíží má ještě stále obrovský rozvojový potenciál. Je nutné učinit vše pro to, aby byl rozvoj produktivnějšího zemědělství ku prospěchu zemědělcům a venkovským oblastem.

3.3. Mnoho zemí Východního partnerství má početné venkovské obyvatelstvo, jemuž do určité míry zajišťují živobytí malé a roztroušené pozemky a využívání pastvin ve vlastnictví obcí nebo státu. Tito drobní vlastníci pozemků mají velmi omezené zdroje a nízký potenciál růstu. V mnoha případech pokrývají tyto drobní vlastníci prakticky veškerou domácí produkci zemědělských výrobků. Produkty malých zemědělských podniků jsou často v prvé řadě určeny k úplnému či částečnému samozásobení. Prodej přebytků ztěžují nedostatečné propojení s organizovanými trhy a špatný stav a zchátralost venkovské infrastruktury. Hlavními problémy (obzvláště na jižním Kavkaze) jsou absence spolupráce, nedostatečná odborná příprava a vzdělávání v tomto odvětví a absence odpovídajícího daňového systému.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 12, 15.1.2015, s. 48. Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 40. Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 34. Úř. věst. C 248, 25.8.2011, s. 37. Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 30.

3.4. Dynamické změny na zemědělských trzích a kolísání cen potravin ukázaly, že země Východního partnerství musí zlepšit svou politiku v oblasti zemědělství a rozvoje venkova, což zahrnuje i opatření pro drobné zemědělce. Musí jednak modernizovat své zemědělství a udržitelným způsobem zvýšit produkci a jednak musí zajistit rozvoj venkovských oblastí a infrastruktury a lepší příležitosti k výdělku, díky čemuž se zlepší život a rodiny budou mít nadějnější vyhlídky do budoucna.

3.5. Ve většině zemí probíhají programy regionálního rozvoje, včetně pilotních programů, jež jsou zaměřeny na potenciální příjmy a pracovní místa, jež mohou přinést alternativní činnosti ve venkovských oblastech. Jejich cílem je podpořit rozvoj a hospodářskou diverzifikaci venkovských oblastí a snížit regionální rozdíly⁽⁵⁾.

3.6. Venkovské obyvatelstvo bylo ve všech zemích Východního partnerství po dlouhou dobu bráno jako samozřejmost a při tvorbě politik a plánování programů bylo nezdůvodněně přehlíženo. Jedním z důsledků tohoto politického vakua je postupné vyvlastňování venkovských oblastí, jelikož ekonomicky aktivní obyvatelstvo odchází do měst nebo do zahraničí. Na tento nepříznivý demografický vývoj v kombinaci s potřebou dynamické pracovní síly na podporu zemědělství je třeba reagovat z kvalitním infrastrukturním a zdravotním péčí a důrazným politickým a institucionálním úsilím.

3.7. Zemědělství v oblasti jižního Kavkazu nevyužívá naplno svůj potenciál a v současné době vykazuje nízkou produktivitu a konkurenceschopnost. K problémům, které brzdí rozvoj zemědělství, se řadí degradace přírodního kapitálu (půdy, vody, lesů atd.), horský terén, pokles rostlinné a živočišné výroby, narušená biologická rozmanitost a nestálost ekologické rovnováhy. K faktorům, jež zvyšují zranitelnost venkovských oblastí jižního Kavkazu, patří chudoba venkovského obyvatelstva, nedostatek pracovních příležitostí a nízká životní úroveň na venkově.

3.8. V zemích Východního partnerství přetrvávají nedostatky v normách, regulacích a právních předpisech a co se týče srovnatelných informací. Je zapotřebí společných standardů, které musí splňovat mezinárodní standardy a standardy EU, včetně opatření zaměřených na dodržování souladu – mechanismů pro monitorování a kontrolu stávajících předpisů. Nedostatečně rozvinuté systémy zajišťování bezpečnosti potravin a zdraví zvířat, především v zemích v oblasti jižního Kavkazu, vyžadují úsilí a práci v oblasti dodržování sanitárních a fytosanitárních norem, zejména veterinárních a sanitárních norem týkajících se zvířat a živočišných výrobků.

3.9. EHSV se domnívá, že je nutné učinit vše pro to, aby byl rozvoj produktivnějšího zemědělství ku prospěchu spotřebitelům, zemědělcům a obecně venkovským oblastem, jež v jednotlivých zemích často patří k nejhudším regionům. Z tohoto důvodu zavedla EU v uplynulých letech ve spolupráci s východními partnery celou řadu programů. Tyto programy sahají od poskytování konkrétní technické pomoci až po rozsáhlé odvětvové programy a po podporu hloubkových reforem v oblasti zemědělství, rozvoje venkova a bezpečnosti potravin. EHSV se každopádně vyslovuje pro to, aby byla pozorně monitorována účinnost zemědělských reforem v zemích Východního partnerství.

3.10. EHSV vybízí Evropskou komisi a Evropský parlament, aby navázaly obnovený a hlubší politický dialog o strategickém plánování a reformách v oblasti zemědělství, lesnictví a udržitelného rozvoje na úrovni jednotlivých zemí, přičemž by měla být respektována vymezená pravidla a měla by se zvýšit konkurenceschopnost zemědělských struktur a transparentnost domácích zemědělských trhů.

3.11. EHSV má za to, že v zájmu podpoření zemědělského rozvoje v zemích Východního partnerství by ze všeho nejdříve měly být vytvořeny místní zemědělské organizace, které by měly být posíleny prostřednictvím rozvojových projektů, jež mají zvýšit zastoupení a účast zemědělců v rozhodovacím procesu.

⁽⁵⁾ Gruzie zahájila v roce 2014 svůj druhý program regionálního rozvoje, který má dále podpořit zlepšování socioekonomického rozvoje všech devíti regionů této země a životních podmínek jejich obyvatelstva. Arménie pokračovala v roce 2014 v provádění programu na podporu regionálního rozvoje. Moldavsko těží z nového projektu, jehož cílem je zdokonalit regionální plánování a seznamy projektů pro severní, jižní a centrální rozvojové regiony. V Ázerbájdžánu byl spuštěn nový program regionálního rozvoje.

3.12. Činnost EU v zemích Východního partnerství by se měla soustředit na podnikání – nesmíme zapomínat na to, že podpora podnikání ve venkovských oblastech má mimořádný význam. Dalo by se toho docílit vytvořením odpovídajícího podnikatelského prostředí – přístup k počátečnímu kapitálu, bankovní úvěry a vhodné daňové pobídky.

3.13. EHSV se domnívá, že je nezbytné vyzdvihnout a posílit úlohu žen a mladých lidí v zemědělství a ve venkovské společnosti, a to jejich rozsáhlejším zapojením do odborného vzdělávání a do zvláštních opatření v plánech rozvoje venkova.

3.14. EHSV doufá, že se panelu pro životní prostředí a změnu klimatu v rámci platformy 2 (hospodářská integrace a konvergence s politikami EU) podaří realizovat tyto tři projekty: systém sdílení informací o životním prostředí (SEIS) ⁽⁶⁾, projekt GREEN ⁽⁷⁾ a soubor projektů Clima East Package ⁽⁸⁾.

3.15. EHSV vyzývá Evropskou komisi a Evropský parlament, aby pokračovaly ve svém úsilí o zlepšování správy záležitostí týkajících se životního prostředí a systému shromažďování a správy údajů v regionu Východního partnerství, aby zemím Východního partnerství pomáhaly v oblasti přizpůsobování se změně klimatu a jejího zmírňování, aby se soustředily na opatření na ochranu životního prostředí a aby prezentovaly udržitelné modely spotřeby a výroby.

3.16. EHSV uznává význam programu udržitelného rozvoje „Ekologizace hospodářství ve východním sousedství“ (Eap GREEN), který provádí OECD ve spolupráci s EHK OSN, UNEP a UNIDO s cílem pomoci zemím Východního partnerství EU v jejich přechodu na zelenou ekonomiku.

4. Přípomínky týkající se jednotlivých zemí

4.1. Arménie

4.1.1. Zemědělství je jednou z hlavních oblastí arménského hospodářství – zhruba třetina obyvatel této země žije v řídko osídlených a hornatých venkovských oblastech, v nichž představuje důležitý zdroj obživy zemědělství s nízkými vstupy zaměřené na úplné a částečné samozásobení. Téměř celý hrubý zemědělský produkt (přibližně 97 %) vytvářejí malé zemědělské podniky.

4.1.2. Arménie rovněž uskutečnila jeden z nejrozsáhlejších programů zemědělské reformy a do poloviny roku 1994 privatizovala většinu zemědělské půdy. V důsledku toho byla půda rozdělena na více než 1,2 milionu parcel.

4.1.3. Arménie má omezené půdní zdroje, orná půda tvoří pouze 16,8 % celkové rozlohy této země. Úrodná půda vulkanického původu je vhodná pro pěstování pšenice a ječmene a pro pastvu zvířat. Mezi zavlažované plodiny patří meruňky, broskve, švestky, jablka, třešně, vlašské ořechy, kdoule, fíky, granátová jablka a další ovoce, a také hroznové víno, které je základem pro přípravu světoznámého koňaku.

4.1.4. V červenci roku 2013 byla dokončena jednání o dohodě o přidružení, včetně prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu. Avšak vzhledem k tomu, že Arménie přistoupila k celní unii, jak avizovala v září 2013, nebyla dohoda o přidružení podepsána, jelikož není slučitelná s členstvím v celní unii. Evropská unie s Arménií i nadále spolupracuje ve všech oblastech, jež jsou s tímto rozhodnutím kompatibilní.

4.2. Ázerbájdžán

4.2.1. Vzhledem k tomu, že je hospodářství Ázerbájdžánu postaveno na těžbě ropy a zemního plynu jakožto hlavním odvětví, představuje zemědělství důležitou součást ekonomiky této země mimo ropný průmysl. Téměř polovina Ázerbájdžánců žije ve venkovských oblastech a jejich obživa je závislá na zemědělství.

⁽⁶⁾ Cílem tohoto projektu je prosazovat ochranu životního prostředí v regionu Východního partnerství rozšířením jeho zásad na tuto oblast.

⁽⁷⁾ Obecným cílem projektu GREEN je podporovat partnerské země v jejich snahách o přechod na ekologičtější ekonomiku odstraněním souvislosti mezi hospodářským růstem a zhoršováním životního prostředí a vyčerpáváním zdrojů.

⁽⁸⁾ Clima East Package podporuje přizpůsobování se změně klimatu a její zmírňování v regionu východního sousedství a jeho cílem je postupně sladění s *acquis* EU v oblasti životního prostředí a změny klimatu.

4.2.2. Nejrozšířenější je smíšené hospodaření s podobnou skladbou plodin. K hlavním plodinám ázerbájdžánského zemědělství patří tržní zemědělské plodiny, hrozny, bavlna, tabák, citrusové plody a zelenina. Důležitými zemědělskými produkty jsou také živočišné výrobky, mléčné výrobky a víno a destiláty.

4.2.3. V roce 2010 zahájila EU s Ázerbájdžánem jednání o dohodě o přidružení (mimo komplexní a prohloubenou dohodu o volném obchodu, jelikož ještě nebyla vyřízena žádost této země o členství ve WTO). Ázerbájdžánská vláda podala v roce 1997 na sekretariát WTO oficiální žádost o vstup do této organizace a tato jednání ještě stále probíhají.

4.3. **Bělorusko**

4.3.1. V Bělorusku pracuje v zemědělství zhruba jedna desetina pracovní síly a převažují v něm velké družstevní a státní zemědělské podniky. Většina obyvatel provozuje smíšená hospodářství s pěstováním plodin a chovem zvířat. Dalšími důležitými polními plodinami jsou brambory, cukrová řepa, ječmen, pšenice, žito a kukuřice. Velká část těchto obilovin slouží jako krmivo. Z hospodářských zvířat je chován především dobytek, drůbež a prasata. Téměř dvě pětiny Běloruska pokrývají lesy, jež jsou využívány k výrobě dřevěných výrobků a výrobků z papíru.

4.3.2. V reakci na politickou situaci v této zemi byla v roce 1997 pozastavena ratifikace dohody o partnerství a spolupráci mezi EU a Běloruskem (jež byla dojednána v roce 1995).

4.3.3. Bělorusko se od roku 1993 uchází o členství ve WTO. Jednání o jeho přistoupení stále probíhají.

4.4. **Gruzie**

4.4.1. Gruzínské zemědělství je pro obyvatelstvo této země velmi důležité, neboť poskytuje významnou záchrannou síť ve venkovských oblastech, v nichž žije téměř polovina Gruzínců. Půda je zde značně roztráštěná – 95 % tvoří drobní zemědělci, kteří zpravidla mají cca 1,2 hektary a 2 krávy na rodinu. Tuto roztráštěnost prohloubila privatizace půdy, jež proběhla v 90. letech 20. století a dala vzniknout nové kategorii zhruba půl milionu zemědělců, kteří jsou označováni jako samostatně výdělečně činní zemědělci.

4.4.2. Nejcennějšími zemědělskými produkty obecně jsou mléko a maso. Chovatelé hospodářských zvířat mají velmi málo kvalitního krmiva a v zimě jsou odkázáni na volně dostupné či velmi levné krmivo, tzn., že svá zvířata pasou nebo je krmí senem. To má za následek nejen nízkou produkci mléka, ale značně to ztěžuje také konkurenceschopnou produkci masa. Důležitou součástí zemědělství je také výroba vína. Většina zemědělské činnosti se koncentruje do úrodných záplavových oblastí v údolích řek a hlavními produkty jsou citrusové plody, hrozny a ořechy.

4.4.3. Vztahy mezi EU a Gruzínskou republikou se řídily dohodou o partnerství a spolupráci, jež byla nahrazena dohodou o přidružení mezi EU a Gruzii, včetně prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu, jež byla podepsána dne 27. června 2014 a je provizorně uplatňována od 1. září 2014. Co se týče obchodování se zemědělskými produkty, byly v prohloubené a komplexní dohodě o volném obchodu učiněny významné ústupky. Dovoz zemědělských produktů EU do Gruzínské republiky byl zcela liberalizován.

4.5. **Moldavsko**

4.5.1. Pro Moldavsko má zemědělství mimořádný význam. Zemědělská půda tvoří zhruba 75 % celkové rozlohy této země a většina této půdy je využívána k pěstování jednoletých plodin. Na jedné desetíně půdy jsou pěstovány trvalé plodiny. Moldavská společnost má převážně venkovský charakter. Zemědělství zaměstnává 26,4 % výdělečně činného obyvatelstva a vzniká v něm 14,6 % HDP této země.

4.5.2. V důsledku pozemkové reformy došlo ke strukturální změně využívání zemědělské půdy. Privatizace z 90. let 20. století přinesla rozdělení velké části půdy na malé jednotlivé parcely. Proces privatizace vedl k tomu, že průměrná velikost vlastněných pozemků činí 1,4 hektaru, jež jsou dále rozděleny na samostatné parcely podle typu půdy (orná půda, sady, vinice), které jsou v rukách zhruba 1 milionu držitelů. Z celkové výměry zemědělské půdy je 0,66 milionu hektarů ve veřejném vlastnictví (26,2 %) a 1,84 milionu hektarů je v soukromém vlastnictví či užívání (73,8 %).

4.5.3. Pokud jde o celkovou hodnotu zemědělské produkce, podílí se na ní dvěma třetinami rostlinná výroba, zatímco živočišná výroba tvoří přibližně 30 % a služby 2,4 %. Nejcennějšími zemědělskými produkty jsou hrozny a mléko.

4.5.4. Vztahy mezi EU a Moldávií se od roku 1998 řídily dohodou o partnerství a spolupráci, již nyní nahradila dohoda o přidružení mezi EU a Moldavskem, která byla podepsána dne 27. června 2014, včetně komplexní a prohloubené dohody o volném obchodu, jež je provizorně uplatňována od 1. září 2014.

4.6. *Ukrajina*

4.6.1. Ukrajina má značně rozvinutou rostlinnou výrobu, za což zčásti vděčí úrodným půdám a příznivým klimatickým podmínkám. Její produkce obilovin a brambor patří k nejvyšším v Evropě a tato země je jedním z největších producentů cukrové řepy a slunečnicového oleje na světě. Chov hospodářských zvířat na Ukrajině za rostlinnou výrobou zaostává, přesto je jeho celková produkce ještě pořád mnohem vyšší než ve většině ostatních evropských zemí.

4.6.2. Nová dohoda o přidružení, jež zahrnuje i prohloubenou a komplexní dohodu o volném obchodu, byla projednávána v letech 2007–2011 a parafována v roce 2012. Politická část dohody o přidružení pak byla podepsána dne 21. března 2014 a zbývající části dohody, včetně prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu, byly podepsány dne 27. června 2014. Dne 23. dubna 2014 EU jednostranně zavedla režim autonomních obchodních preferencí, aby Ukrajině poskytla pomoc v současné situaci.

4.6.3. V červenci 2014 byl zahájen projekt „Zdokonalení systému kontroly bezpečnosti potravin na Ukrajině“ (IFSSU), který financuje EU. Jeho cílem je zvýšit hygienickou kvalitu ukrajinských potravinářských výrobků a posílit důvěru ukrajinských spotřebitelů v domácí produkci. EU rovněž pomáhá ukrajinské Státní veterinární a fytoosanitární správě při vylepšování systému zajišťování dodávek bezpečných potravin od zemědělců až ke spotřebitelům. Projekt IFSSU, jehož rozpočet činí téměř 3,8 milionů eur na 33 měsíců, je součástí prioritní oblasti „Bezpečnost a zabezpečování potravin“.

5. Úloha programu ENPARD

5.1. Program ENPARD byl zaveden dvěma společnými sděleními Evropské komise a Evropské služby pro vnější činnost z března a května roku 2011. Tvoří součást úsilí EU o dosažení inkluzivního růstu a stability v jejím sousedství a uznává se v něm potenciální význam zemědělství pro zabezpečování potravin, udržitelnou produkci a zaměstnanost na venkově.

5.2. EU nabízí dialog o programu ENPARD všem partnerským zemím a je připravena podílet se na provádění opatření tohoto programu a souvisejících reforem ve všech zemích, které chtějí ze zemědělství a rozvoje venkova učinit jednu z ústředních oblastí své spolupráce s EU. Patří sem pomoc s přípravou dlouhodobých strategií v oblasti zemědělství a rozvoje venkova ve spolupráci se všemi relevantními zainteresovanými stranami a při budování nezbytné institucionální kapacity na celostátní a místní úrovni.

5.3. Tento program již přináší výsledky v Gruzii: zákon o zemědělských družstvech, síť 54 informačních a poradenských středisek pro zemědělskou strategii atd. Dne 11. března 2014 Evropská unie podepsala čtyři granty v celkové výši 15 milionů eur na podporu drobných zemědělců v rámci iniciativy ENPARD v Gruzii. Tyto projekty budou poskytovat technickou pomoc při zakládání více než 160 družstev a budou zaměřeny na všechny gruzínské regiony. Tato družstva mají drobným zemědělcům umožnit, aby se dali dohromady a dosáhli úspor z rozsahu, zvýšili svou efektivitu a posílili své vazby na trhy. Gruzie z programu ENPARD obdržela celkem 52 milionů eur na pět let (březen 2013 až březen 2018).

5.4. Arménii EU poskytla pomoc v hodnotě 157 milionů eur na období 2011–2013 (oproti 98,4 milionům eur na období 2007–2010). V prosinci roku 2013 schválila EU nový příspěvek ve výši 41 milionů eur na podporu občanské společnosti, regionálního rozvoje a zemědělství v Arménii v rámci evropské politiky sousedství. Z této celkové částky je 25 milionů eur určeno na provádění iniciativy ENPARD v Arménii. Tyto prostředky budou využity především ke zlepšení výkonnosti institucí souvisejících se zemědělstvím, na podporu vytváření zemědělských sdružení, k sestavování zemědělských statistik a k tomu, aby měli arménští občané lepší přístup k cenově dostupnějším potravinám. Kromě toho mají rovněž zlepšit podmínky ve venkovských oblastech vytvářením pracovních míst, navazováním partnerství veřejného a soukromého sektoru a vzděláváním pracovníků.

5.5. Co se týče Moldavska, ukázal se být program „Hospodářské oživení ve venkovských oblastech“, který probíhá od roku 2010, užitečným nástrojem pro vytváření pracovních míst v moldavských provinciích. Zemědělství a rozvoj venkova byly označeny za stěžejní oblast rozvojové spolupráce mezi Moldavskem a EU v období 2014–2017 a na pomoc tomuto odvětví bylo vyčleněno 100 až 120 milionů eur. V této souvislosti byl v létě roku 2014 schválen rozsáhlý program ENPARD pro Moldavsko ve výši 64 milionů eur, jehož provádění bylo zahájeno začátkem roku 2015. Tento program bude finančně a technicky podporovat dlouhodobou komplexní strategii rozvoje tohoto odvětví, již vypracovala vláda. Tato finanční podpora pomůže zvýšit konkurenceschopnost zemědělství a prohloubí diskusi o formulování nových politik.

6. Úloha EHSV

6.1. EHSV, jenž si je vědom zásadní úlohy občanské společnosti v zemích Východního partnerství, je v zájmu vybudování efektivnějšího zemědělství připraven sehrát aktivní úlohu a podělit se o své odborné znalosti. Bude zejména:

- pomáhat s mapováním organizací občanské společnosti v oblasti zemědělství a udržitelného rozvoje a zlepšovat situaci prostřednictvím otevřeného a inkluzivního dialogu s celou řadou zainteresovaných stran;
- sdílet své odborné znalosti, včetně těch z nových členských států EU, při definování konkrétních kritérií a postupů pro vytvoření skutečně reprezentativních organizací občanské společnosti v oblasti zemědělství a životního prostředí a jejich zapojení do rozhodovacího procesu v zemích Východního partnerství;
- vyměňovat si osvědčené postupy v takových oblastech, jako je zemědělství, síť pro rozvoj venkova, udržitelný rozvoj, podnikání a sociální odpovědnost podniků;
- aktivněji se podílet na činnosti platformy 2 Východního partnerství (hospodářská integrace a konvergence s politikami EU), zejména na činnosti panelu pro zemědělství a rozvoj venkova, a také na činnosti panelu pro životní prostředí a změnu klimatu, co se týče podpory zelených technologií, ekologických inovací a biologické rozmanitosti.

V Bruselu dne 16. září 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

PŘÍLOHA I⁽¹⁾

Pomoc EU zemím Východního partnerství (2014–2020)

Země	Prostředky na období 2014–2017 (v milionech EUR)	Prioritní oblasti	Orientační rozdělení (%)
Arménie	140–170	rozvoj soukromého sektoru	35
		reforma veřejné správy	25
		reforma soudnictví	20
Ázerbájdžán	77–94	regionální rozvoj a rozvoj venkova	40
		reforma soudnictví	20
		vzdělávání a rozvoj dovedností	20
Bělorusko	71–89	sociální začleňování	30
		životní prostředí	25
		místní/regionální hospodářský rozvoj	25
Gruzie	335–410	reforma veřejné správy	25
		zemědělství a rozvoj venkova	30
		reforma soudnictví	25
Moldavsko	335–410	reforma veřejné správy	30
		zemědělství a rozvoj venkova	30
		policejní reforma a správa hranic	20
	Prostředky na rok 2014		
Ukrajina	355	zvláštní opatření: smlouva o budování státu	

⁽¹⁾ Informace byly převzaty z internetových stránek Evropské služby pro vnější činnost: http://eeas.europa.eu/enp/documents/financing-the-enp/index_en.htm

PŘÍLOHA II

https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/Joint_statement_16_04_2015.pdf

---